Št. 40. V Trstu, v saboto 19. avgusta 1882. Tečaj VII.

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

»V edinosti je moč«.

»EDINOST« izhaja 2 krat na teden vsako **sredo** in **saboto** o poludne. Cena za vse leto je **6** gld., za polu leta **3** gld., za četrt leta **1** gld. **50** kr. — Posamezne številke se dobivajo pri opravništvu in v trafikah v **Trstu** po **5** kr., v **Gorici** in v **Ajdovščini** po **4** kr. — *Naročnine*, reklamacije in inserate prejema **Opravništvo »via Zonta 5«.**

Vsi *dopisi* se pošiljajo **Uredništvu »via S. Lazzaro«** Tip. Hnala; vsak mora biti frankiran. Rokopisi brez posebne vrednosti se ne vračajo. — *Inserati* (razne vrste naznanila in poslanice) se zaračunijo po pogodbi — prav cenó; pri kratkih oglasih z drobnimi črkami se plačuje za vsako besedo 2 kr.

Resnici čast.

Pod tem naslovom priobčuje urednik časnika »Brünner Morgenpost«, Slovencem dobro znani *Henrik Penn*, članek, iz katerega jemljemo to-le:

Pisatelj teh vrstic se je tako razsrdil in razjaril, ko je te dni bral v organih združene levice nezaslišano trditev, da je atentat z bombo v Trstu posledek Taaffe-jevega sistema, in da je za tamošnje nerede odgovoren ministerski načelnik in njegov kabinet.

To se pravi dogodbe zadnjih dvanajst let nesramno tajiti, to se pravi, resnici v obraz biti!

Ali vedó pisači tega tako neumnega, kakor hudobnega sumničenja, kaj se je godilo v Gorici in Trstu, n. pr. v letu 1868, tedaj pod njihovim slavljenim »Bürgerministerium«. pod povzdigovanim Giskro? Ali vedó, ali nalašč molčé?

Pisatelj tega je bil takrat urednik lista »Görzer Zeitung«, tedaj mu je bilo dobro znano vse, kar se je godilo. Ali niso uže takrat bili atentati s petardami na dnevnem redu? V 18. dan avgusta 1868, ko je priredilo nemško društvo »Concordia« v Gorici v proslavljenju rojstnega dné Njeg. veličanstva svečanost, počila je v veži društvenih prostorov nanagloma tja vržena bomba v trenotji, ko so proslavitelji skozi otšli. Malo dni pozneje, v 22. avgusta dan, se je razpočila druga bomba v prestolnej cerkvi pol ure pred slovesno sveto mašo, s katero se je odprl deželni zbor. Bomba je bila položena v spovednici na mesto, kder je navadno gnječa, in da noben človek ni bil usmrten, zahvaliti se je le temu, ker je prva bomba počila prepozno, druga pa prezgodaj.

18. novembra 1867 so bila v škofovej palači, potem v stanovanji necega profesorja v Gorici pobita okna, deska nad uredništvom lista »Görzer Zeitung« razbita, in nekoliko dni pozneje z rudečo-belo-zeleno barvo — to je italijanskimi barvami — namazana in na-njo napisane besede z rudečo barvo: Smrt prokletim tujcem!

Necega dne je bila tudi v vežo, kder je bilo uredništvo lista »Görzer Zeitung«, vržena bomba, a razletela se ni, ker je bila slabo napolnjena. Uredniku samemu so večkrat na ulicah pretili, in enkrat v temnej noči ga je otel iz smrtne nevarnosti le gosp. Robert vitez Frank, nečak vojnega ministra.

In le na škodo primorskim Slovanom od tedanje vlade podpirani Italijani so vse to delali, bili so po amnestiji pomiloščeni goriški izseljenci, ki so prišli iz Vidma zopet v Avstrijo, in so se v zvezi z svojimi videmskimi pajdaši vladi tako zahvaljali. To se je pokazalo pri petardistu Blazig-u. katerega so zaprli in v štiriletno teško ječo obsodili.

Ali to še ni vse; konci leta 1868 so sklicali ti pomiloščeni izseljenci veleizdajski shod zoper Avstrijo, pri katerem so oznanjali vojno zoper Avstrijo do zadnje kaplje krvi, ter raztrosili po Primorskem mnogo veleizdajskih proklamacij. Hudodelci so morali zopet pobegnoti, ali tedanji goriški mestni svet je sklenol, pobeglemu, poprej tudi pomiloščenemu občinskemu tajniku Favetti-ju, ki je bil voditelj rovarjem, letno plačo 1000 gold. sicer ustaviti, njegovej rodbini pa 900 gold. na leto iz občinske blagajnice izpiačevati. Ta nezaslišani sklep je bil mogoč le zarad tega, ker je imela italijanska stranka večino v mestnem zboru.

22. februarja 1868 so bile prilepljene na hišnih oglih in drugod proklamacije tako imenovanega, »Comitato Goriziano«, ki so bile natisnene v Vidmu, ter zahtevale od Goričanov, naj se v črno oblečejo in naj ne obiskujejo nobene veselice, ker v tujem robstvu ječé, in to je šlo tako dalje v neskončnost.

Toliko o Gorici. Kako je bilo pa v Trstu? Ali so organi fakcijozne opozicije pozabili onih rabuk v Trstu, ki se niso dosti ločile od javne vstaje in se godile od 12. do 14. julija 1868 *). Kaj se je počenjalo zoper okoliški bataljon, kako so se neoroženi okoličani po mestnih ulicah gonili, napadali in na tla pobijali, kako je hotela mestnega sveta komisija vso krivdo na okoličane zvaliti?

In ali so bile pozneje petarde v Trstu kaj redkega? Ali opozicijonelni časniki nič ne vedó o atentatu na državnega poslanca Scrinzija, ki je bil pri vstopu v dvorano deželnega zbora in pozneje na ulici tako sprejet, da je moral pobegnoti v tujo hišo? Ali jim ni več v spominu napad na trgovca Zormana, katerega so pobijali, ter je le slučajno življenje otel? Ali morda niso tržaške gospé deželnega namestnika Möringa prosile, naj jih brani pred petardami, da bodo mogle vsaj v cerkve hoditi?

Predno ti časniki odgovornost nalagajo grofu Taaffeju zarad atentata z bombo v Trstu, naj pomislijo, da je bila »iredenta« pred Taaffejem, in tako tudi »progresova« stranka, katera se zdaj kaže v pravej luči, vsaj se je poslednja osnovala 5. maja 1868 v gledišču »Filodramatico«, ter se je takrat nje načelnik ponašal s tem, da je ljudski tribun. V odboru progresove stranke je bil takrat tudi poznejši župan dr. Angeli. V tem času se je osnovalo tudi italijansko telovadno društvo, ki je delalo vedno za ideje progresistov.

Za resnico, ne vemo, čemu bi se bolj čudili, nevednosti o minolosti, ali sedanjesti. Ali časniki niso nič čuli o petardah in demonstracijah pod Auerspergovim ministerstvom? In kake nazore morajo imeti ti časniki o Taaffejevem sistemu, ako njemu pripisujejo, da podpira iredento? Rogoviljenje italijanisimov traje uže več deset let, ter se je *pospelo na vrhunec pod tisto vlado, katera je pestovala njej laskajoče se Italijane, kakor državi udane, da zatira Slovane.* (To je čista resnica i da vlada ni tako postopala, ne počla bi bila zadnja bomba v Trstu. Uredn.) Italijanska stranka — ne italijansko prebivalstvo, ki je v velikej večini lojalno — imela je pa takrat tiste nazore, kakor danes, in če je vladnej stranki službovala, delala je to zato, ker je dobivala politično plačo. Z veliko večjo pravico se sme trditi, da se je takrat postavil temelj, da ima danes ta stranka še prevagljiv upljiv v mestnem svetu.

Da je vse to resnica potrjuje stotero dejanj; le en primer: kako razkačenost so vzbudile šolske preuredbe v tržaškej okolici mej okoličani!

Novoimenovani učitelji so morali znati italijanski jezik, ali so pa učitelji res znali slovenski jezik, ki je materini jezik okoličanom, za to se šolska komisija ni dosti ni malo ni brigala. Tudi se je učiteljem prepovedalo, pristopiti v čitalnice, a v zaslugo se jim je prištevalo, če so bili udje v društvu »Progreso«. (Do danes o tem še nič boljše ni, gotovo še slabše, ker imajo še druge prepovedi, tako n. pr.: nobeden ne sme pisati v slovenske časnike. Uredn.)

Jako pomenljivo je tudi to, da se takrat, ko je ministerijalni svetovalec baron Hell v Trstu preiskaval panslavistično propagando rojanske čitalnice, po mestnih krčmah smelo kričati: »Evviva Garibaldi — morte all' Austria!« in da so »alla veduta Romana« zavratno napadali mirne meščane. (S preiskavo je imel opravek tudi baron Alesani in čuli smo takrat, da se je vse zvrglo na Slovane; mej tem ko je deželni namestnik baron Möring pod pazduho po korsi vodil najhujše iredentarje, dal je v tisek mestnega sveta odbor neko brošuro, če se ne motimo v 48 iztiskih, ter je tako čuval nje tajnost, da je nek mestni svetovalec vedno sedel pri stavcu in potem pri tiskalnici. Ta knjiga, ki je neki polna obrekovanj na okoličane, še dan danes je zapečatena in kakor se nam je pravilo, hranjena v mestnem arhivu za pozneje zgodovinarje. Ali ne bi prav bilo, da se ta knjiga poišče in odpečati, ker zdaj še živimo, ki smo bili priče onih dogodeb, ter lahko laži tudi pod prisego odkrijemo. Uredn.)

Italijanisimi prav dobro vedó, da jih Taaffejev sistem mora uničti in zato se povzdigujejo, da se ohranijo na tistem stalu, na katero so se umeli pospeti.

*) In še mnogo dni pozneje. (Uredn.)

Tržaška razstava.

Hrvatski paviljon. (Konec.) Gremo torej po stopnicah gori in uže na stopnicah si ogledamo prekrasne stavbene modele iz železa in mavca, katere je razstavil gosp. A. Bestebner.

Na prostornej galeriji nas pred vsem vabijo krasni predmeti mizarstva, kiparstva, zlatarstva, knjigovezarstva, s kratka predmeti raznih umetnosti.

Predno si vse te stvari ogledamo, vsiluje se nam neko razmišljevanje. — Od kedaj sem je napravila Hrvatska tolik napredek v umetnosti in dobrem okusu? Leta 1873 na dunajskej razstavi je bila izložila Hrvatska nekoliko tako bornih predmetov, da je vsakdo moral reči: Hrvatska še ni sposobna, da tekmuje z drugimi deželami. A leta 1882, kako veličansk razloček!

Podlistek.

Trst in okolica.

(Zgodovinske črtice, spisuje M. Skalovič.)

(Dalje.)

Nikoli ni mogoče vsem ugoditi, tako, bi reč i Tržačanom vsem ni bila povoljna izročitev. Prvi mestni kapitan je bil Ugon devinski, ki je po prisegi in sprejetvi palice iz rok mestnega starešinstva odšel v Devin. Mesto njega sta vladala v mestu dva namestnika (vikarija) jeden za upravo, drugi za sodstvo, sicer pa je mesto ohranilo svoje zakone ali statute, kakor so se bili popravili l. 1365. V 1. dan oktobra uže piše vojvoda Leopold tržaškemu kapitulu, da brez njegovega vedenja in potrjenja ne sme si škofa izbirati, kakor so do takrat pravico imeli. Morda mu tadajni škof Angel iz Kijoze ni bil po volji kot Benečan, in toraj gledé zvestobe sumljiv. »Drugo leto umre škof Angel, in koj po njegovej smrti plane neka drhal v škofovo rezidenco, popolnoma jo oropa, kar najde pokrade, pisma in knjige, v katerih so bila škofovska posestva in dohodki zapisani, raznese, da je istodobni papežev davkarski pobiralec s kaznijo izobčenja pretil roparjem, ako škofovih zapisnikov ne povrnejo. Pa ta opomin ni imel nobenega vspeha«. (Kovačič s. c.).

Po smrti škofa Angela pride na škofovo stolico tržaško vojvodu Leopoldu udani škof Henrik IV. Wildenstein, ki je bil zaradi pomanjkanja v Benetke odnesenih knjig, pisem in urbarjev v velikih zadregah. Tudi ljudstvo (menda stranka) je bilo duhovništvu nasprotno, kajti l. 1384 so prvega kanonika (arhidijakona) Nikolaja pl. Dominici, kateremu je bil škof Angel l. 1380 podelil slavinsko faro, prijeli in ga kot hudodelnika obesili na vešala. (Kandler. Storia d. Patr. p. 40.)

Vojvoda Leopold je padel na Švicarskem v 9. dan julija 1386 pri Sempahu, in to zvedevši so se držale v stolnej cerkvi sv. Justa v Trstu slovesne zadušnice. Mej duhovništvom tržaškim je bil tačas velik razpor, tako da je škof Henrik l. 1394 zbor sklical in neke duhovnike sè znamenito denarno globo kaznoval, a drugo leto ga isti njegovi nasprotniki tožijo pri papežu v Rimu, da cerkveno premoženje zapravlja. Dasi je vojvoda Viljem se potezal za škofa, vendar je moral ta, od papeža premeščen na manjšo pičansko škofijo, zapustiti Trst, pa je k malu potem od žalosti umrl. Iz teh in enacih dogodeb iz one dobe je razvidno, v kako tužnem položaju ste bivale ne le svetna, nego i duhovska vlada. V tržaškem mestu ste bile po prostovoljnej podvržbi Avstriji vedno dve stranki ena za drugo protivladna benečanska. Tako sta se v l. 1404 dva Tržačana, neki Donat Skorpijon (»pač prav primeren priimek« J. G. Vrdeljski p. 402.) in pa Nikolaj Urič (Uriz) skrivno zarotila, da bi Trst zopet Benečanom se izročil, a zasačena morata svojo drznost pokoriti na vešalih, jeden na mestnega obzidja stolpu, »torre Cucerna (»goličer?«) drugi na stolpu »torre della Cella« (»čelavrha«?) po mnenju tržaških novejših pisateljev: »nunski stolp«. Jedna stranka i druga sti sebičnim namenom skrbeli, da bi kolikor mogoče veliko dohodkov od trgovstva uživali, zato so Tržačani kupili »Novigrad« l. 1426. (Castelnuovo), da bi vedno pazili na potnike s Kranjskega in od brkinske strani i je z lepa in z grda primorali iti v Trst sè svojo robo. Nasproti pa so Benečani vse žile napenjali, da bi ljudstvo primorali, hoditi po soli v njih glavno skladišče v Koper, ter so v zvezi z Miljčani večkrat napadali in razdirali tržaške soline. Muhov grad (Mocco) je uže l. 1414 avstrijski vojvoda Ernest (s pridevkom »železni«) pridružil z okolico vred kranjskej deželi, in s tem se je posestvo Tržačanov znatno bilo skrčilo.

Omeniti je tudi, da isti Ernest železni je neke sloboščine podelil trgovcem tržaškim, a še več njegov sin, Friderik (Miroslav) III. pozneje rimsko-nemški cesar. On je namreč zaukazal, da vse trgovsko blago iz notranjih dežel, namenjeno za Istro in Italijo, ima iti skozi Trst, da tukaj plača uhodnino. S tem ukazom to se vé, koristil je mnogo Trstu, a trgovce jako razdražil, vsled česar je nastal prepir in celó vojskovanje.

L. 1440 je prevzel vojvoda Friderik vlado v avstrijskih pokrajinah in Trst, Kras, Reko, Istro, Pordenon, vendar se nista bila z bratom Albertom koj sporazumela gledé razdeljenja podedovanih dežel. Trst je bil naklonjen Frideriku, toda Albertova vojna, ki je oblegala Ljubljano, preti Trža-

Na tržaški razstavi je Hrvatska gledé umetnosti in rokodelstva tako zastopana, da celó prekosi skoro vse druge dežele, razen Češke in Beča.

Vidite, kaj more trdna volja in domoljubje! — Na Hrvatskem so rodoljubni prvaki naroda, ki skrbé za napredek dežele, in mej temi sta gotovo dva gospoda, katera zaslužita velikega priznanja, eden je profesor estetike na hrvatskej univerzi, dr. Kršnjavi, drugi je tajnik hrvatske trgovske zbornice, gosp. Krešić. Tem in še drugim, posebno nekaterim učenim višim duhovnikom, posrečilo se je, da privabijo na Hrvatsko imenitnega nemškega arhitekta Bollé-ta. Ta mož je najprej izvršil neko stavbo, to je, predelanje cerkve Marija Bistrica (božja pot v hrvatskem Zagorju), načrte te cerkve videti more vsak na izložbi, a priznati se mora, da je to prekrasna stavba, pravi začetek nove boljše dobe na Hrvatskem v oziru na umetnost. — Zdaj gosp. Bollé vodi predelavanje imenitne glavne cerkve v Zagrebu, za katero predelavanje se porabi nad 2 milijona goldinarjev. — Kakor je soditi po načrtu, bode obnovljena glavna cerkev v Zagrebu gotovo ena najlepših v Avstriji, in morda druga za cerkvijo sv. Štefana v Beču. A gosp. Bollé upliva tudi na drugo privatno stavbarstvo na Hrvatskem, posebno v Zagrebu, in kdor pozna in se je osobno prepričal, kako lepo in okusno zidajo v novejšem času v Zagrebu, ta mora priznavati, da prevladuje tam veliko boljši okus, nego v Trstu, Ljubljani in v mnogih drugih mestih. — Pa kar je še več: gosp. Bollé upliva tudi na vse boljše umetnike in rokodelce hrvatske s tem, da jim dela načrte in daje na vse strani dobre svete. — Na ta način se mu je posrečilo, da je vzgojil tako izvrstne umetnike in rokodelce, ki se denes morejo meriti sè svetovno obrtnijo in umetnostjo. — Vidi se iz tega, dokle more en sam mož uplivati na razvoj celih narodov; in ako se klanjamo g. Bollé-tu, moramo ob enem tudi čestitati Hrvatskej k tolikemu napredku. — Ob enem pa naj omenimo, da gospod Bollé, kakor Nemec, ni zavrgel narodnega hrvatskega okusa, ter uvedel čisto nemško šolo, ne; on je temveč poplemenitil narodni hrvatski okus in slog; on je najprej študiral narod, katerega je hotel učiti, a še le potem šel na delo. To kaže na vsak način visoko izobraženega moža, globokega misleca. — Gosp. Bollé pa tudi ljubi nadarjeni narod, mej katerim živi, in kateremu je posvetil svoje moči; on se čuti denes tako solidaren s tem narodom, da mu je vsaj tako in morda bolj pri srcu, nego oni narod, katerega sin je. — Znano nam je, da se je moral gosp. Bollé kakor tujec boriti z velikimi težavami, a niti to ga ni strašilo, saj ima na svojej strani najizobraženejše in jako uplivne hrvatske može.

Pred vsem so se nam dopadle na galeriji nekatere lepo rezljane omare, stolice, mize, vse iz lepega hrastovega lesa, slog vsega tega pohištva je jako eleganten, brez vsake prenapetosti. To vse so izdelki gosp. Hekera iz Zagreba. Ta gospod je izložil tudi eno celo sobno garnituro iz masivnega hrastovega lesa, lepo delo, trdno za večnost, slog »renaisance«, in vsa ta garnitura (14 komadov) stane le 300 gold.

Na omenjenih omarah in mizah se nahajajo povsod mnoga druga umetna dela, namreč dva dobra kipa od Moretti-ja (pogrešamo pa Rendičevih umotvorov, kateri na vsak način za mnogo presezajo Moretti-jeve), potem različnih stavbarskih načrtov od g. Bollé-ta in drugih, in vse polno krasno vezanih knjig, katere so izložili knjigovezi gg. Osek iz Zagreba, Schneider iz Zagreba, Luster iz Siska, in drugi. Vsa ta dela so tako elegantna, ob enem pa tudi trdna, da jih hvalijo vsi strokovnjaki; v Trstu na priliko nemamo tako izvrstnih bukvovezov. Omeniti moramo tudi prekrasne omare za knjige, v katerej je razstavila »Matica Hrvatska« vse dosedaj izdane knjige, prekrasno vezane; ta omara dela veliko čast gosp. J. Budicki-ju iz Zagreba, kateri jo je izdelal. Na umetno rezljanej in vdelanej mizi leži steklena tružica in v tej tružici je razstavljena razna zlatenina gg. Bulvan i Pečak iz Zagreba; oni diadem, oni uhani, one zaponke, zavratnice, ali niso to umotvori prvega reda? Kar je razstavila ta firma, vse je okusno in jako umetno, pa kar je najboljše, vse to je izdelano v čisto hrvatskem novem slogu, uvedenem po g. Bollé-tu, kakor so tudi uže omenjena mizarska dela gotovo inspiracija tega umetnika.

Nadalje so posebne omembe vredni tudi tiskarski izdelki, in mej temi moramo vzlasti pohvaliti dela razpostavljena po G. Albrecht-ovej tiskarni v Zagrebu. Ta tiskarna je na vsak način na stalu najboljših dunajskih tiskarn. — Kaj pa oni prekrasni »service« za kavo, katerega je razstavil trgovec Hochstätter iz Zagreba, in kateri je imitacija onih malih bučic, katere hrvatski kmetje tako lepo dičijo z majhnimi slikami v raznih barvah; takih bučic je tudi vse polno izloženih in občudovati moraš na njih umetnost prostega hrvatskega seljaka.

Dobro lesno obrtnijo zastopati tvornici Kornitzera v Brodu na Kulpi in pa Radosevića iz Lokve, prvi je razstavil klinčke za trebljenje zob, druge razne malenkosti za hišno porabo, kakor so male pušice, galanterije, palice itd., vse iz lepega lesa, dobro delano in po jako nizkih cenah. To je zopet dokaz, da so začeli na Hrvatskem upotrebljati tudi delalne moči naroda na fabriški način.

Kaj krasna so tudi vezniška dela (štikarije); naj omenim na prvem mestu prekrasne zastave, katera je na oba kraja čisto enako nacifrana, tako, da je videti, kakor da bi bila svila in zlato v svilo prav vloženo ali tkano. — To delo so razstavile milosrčne sestre v Zagrebu; nekatere enake predmete razstavile so tudi učenke preparandije v Zagrebu, in obrtna šola v Zagrebu izložila je prav praktična pa lepa šarila; ta zadnja dela so bila vsa napravljena pod vodstvom učiteljice, gosp. Ettinger-ove, ki gotovo zasluži vse priznavanje. Čestitati moramo tudi gospej Bollétovi za prekrasna ročna dela, in omeniti moramo, da je še veliko drugih hrvatskih dam razstavilo prav efektna ženska dela. — Večinoma so ta dela napravljena po hrvatskem okusu in nahajamo v nekaterih tudi duh večkrat omenjenega slavnega arhitekta. — V tej stroki so torej Hrvatje tudi pokazali dober okus in tehnično spretnost.

Kdor hoče še kaj lepega in solidnega videti na polju lesne obrtnije, ta naj si ogleda parkete iz Pongratzove fabrike v Zagrebu, tako solidno in okusno delo zasluži na vsak način priznavanja. — Kaj pa one orglje in oni glasovir? Mislil bi človek, da je glasovir dunajsko delo; Bösendorfer tudi boljše ne dela in njegovi izdelki gotovo nemajo boljšega glasa, nego ta, ki je pa veliko ceneji; prav tako so orglje kaj dobre ne samo za salon, temuč tudi za manjšo cerkev. G. Miju Hefferer-u iz Zagreba smemo po vsej pravici čestitati; njegovi inštrumenti so na površju terjatve.

Da je nek zasebnik razstavil tudi lepo delane tamburice za cel koncert, bila je dobra misel, ker Hrvatov brez tamburice si ne moremo misliti. Pohvaliti nam je še gospoda Pospišila, ki je razložil 3 peči v najlepšem slogu »renaisance«, občudovali smo pri teh pečéh ne samo slog, temuč tudi gradivo posebno pa fino glažuro. Strojarstvo je tudi jako dobro zastopano; gosp. Gjuro Lazar iz Varaždina, pa strojarsko društvo iz Zagreba razstavila sta prekrasne kože in razno usnje, katero išče para. Omeniti nam je še elegantne konjske oprave gg. Ivana Matica in Ferko Moriča iz Zagreba, potem narodnih malih krznarjev, ki so razstavili polno lepih narodnih kožuhov, nadalje vrtnarja Pekljarja iz Zagreba, ki je razstavil krasne cvetice in drugi vrtnarski kinč, in tudi lončarskih izdelkov g. Sonnenberg-a iz Krapine ne moremo zamolčati. Bilo bi še mnogo druzega posebne omembe vrednega, a mi smo le najboljše stvari natanjčneje opazovali in nam tudi primanjkuje prostora, da bi še bolj obširno popisovali hrvatsko izložbo v prekrasnem paviljonu. Glavni vtisek hrvatske izložbe je ta, da je Hrvatska v kratkem času silno napredovala, da je jako bogata dežela in da ima veliko prihodnost, ako bode odslej vstrajno napredovala na začetem potu. Nas pa iz srca veseli, da moremo to konstatirati in da to ni samo naša sodba, temuč, da so enacega menenja tudi obiskovalci in časniki nemški in italijanski nam Slovanom gotovo ne posebno naklonjeni. Živela torej napredovalna Hrvatska!

čanom, da jim mesto razori, ako nanje pride. Tržačani (ne le meščani temuč i pogumni okoličani) napotijo se na Kras v Lokvo in proti Završneku gradu (Schwarzeneg) i drugim privržencem Albertovim. Pod Završneški grad nesejo jedini v Trstu zliti top, (kanon) ter v ondašnjej praski padejo i neki plemeniti Tržačani. (Cumano: in onor di Leopoldo III. etc. p. XVII.) Albertove vojake vendar prepodé. L. 1444 je sam cesar Friderik III. prišel osobno, kder so mu Tržani zvestobo prisegli. Tačas je postal škof tržaški jeden najimenitnejših mož one dobe, prejšnji cesarjev tajnik: Enej Silvij Piccolomini, (poznejši papež Pij II.). Naslov vojvodov avstrijskih se premeni l. 1453 v naslov »nadvojvodov«. Tudi Tržačani so dokazali zvesto udanost avstrijskej vladinej rodbini, l. 1459, ko so odposlali nekaj svojih mož celó na Kranjsko, da so mesti Kranj in Škofjo Loko zopet za cesarja Friderika pridobili. Pogum nenavadni in junaško hrabrost so pokazali Tržačani l. 1463, ko so jih Benečani z Istrani vred, razjarjeni zaradi trgovskih predpravic tržaških z vojno 20.000 mož oblegali in z morja in s kopnega s topi na mesto streljali. Nad štiri mesece, od julija do novembra, stiskala je beneška vojska Tržačane tako hudo, da nastane velik glad v mestu in so celó usnja kuhali in nesnažne živali jedli. Pomoči so prosili cesarja Friderika, ki jim pošlje a neizdatno število vojakov, prosijo ogrskega kralja »Matjaža«, češkega kralja Jurja Podiebrada, nadvojvodo Alberta, a vse zaman.

(Dalje prihodnjič.)

Politični pregled.

Notranje dežele.

Telegrafična poročila naznanjajo, da se je po vsem cesarstvu *Njeg. veličanstva rojstni dan* slovesno obhajal i da se je mnogo dobrot storilo.

Zakon o volilnej promembi za državni zbor, kakor se brzojavlja z Dunaju »Politiki«, potrdi in razglasí se, predno se snide državni zbor.

V zadnjih dneh se je zgodilo v dunajskej okolici več *razbojstev*. Dunajska »Neue freie Presse«, ko poroča o teh hudodelstvih, tako je nesramna, da je mahnola po grofu Taaffeju, kakor bi on bil hudodelcem prizanesljiv, ali celo v kakej dotiki ž njimi. Tako grdo, tako ostudno počenjanje bi se vendar moralo kaznovati! Kam pridemo, ako bo vsaka umazana duša smela gnoj kidati v časnikih! Tako impertinentna prodrznost žali vsacega poštenega moža. Ali — čudimo se ne, saj »Neue freie Presse« dela za občno spridenost, ker se pase, kakor krokar, tam, kder je smrad in gnjiloba.

Vdove in sirote onih vojakov, ki so v bojih na južnem Dalmatinskem padli, ali vsled ran in truda umrli, dobe državno podporo iz zaloga vojaške takse.

Dalmatinski deželni zbor se odpre še le konec meseca oktobra.

Iz Bosne se pripoveduje, da je skupni finančni minister Kallay več višjih uradnikov odstavil, ker so si prilastili mnogo državnega denarja. Imenujejo se uradniki, ki so pokrali po 12000, 14.000 in 15.000 gld.

Begunci iz Hrcegovine in Krivošij, katerim je črnogorska vlada odtegnola pomoč ter jim naročila, naj se vrnejo na svoj dom, sešli so se in hudo grajali črnogorskega kneza, rekli so, da jih je izdal in Avstriji prodal. Sklenoli so, da se v Avstrijo ne vrnejo in izselé na tuje. Ko so zahtevali v ta namen potne liste, odbilo se jim je to zahtevanje in črnogorska vlada je ukazala okrajnim načelnikom, da ne smejo brez njenega izrečnega dovoljenja nobenemu potnega lista dati.

V Hrcegovini zopet uporniki strašijo. 16. julija je bil na reki Tara trd boj mej vojaki in neko uporno četo. Ustaši so zgubili veliko ljudi i so se morali umaknoti v Črnogoro, kder so jim orožje pobrali.

Vnanje dežele.

V Moskvi se delajo velike priprave za kronanje carja. Zdaj se za gotovo pripoveduje, da bo 1. oktobra.

Srbski kralj je odpotoval z Dunaja v Išl, kder ostane tri tedne.

V Monceau les Mines na Francoskem je vstal upor. Uporniki so z dinamitom razrušili cerkvena vrata ter so hoteli presbiterij napasti. Oropali so cerkev, farovž, šole, mera in župnika zaprli, potem pa ju zopet osvobodili.

Mej Evropejci na Tripolitanskem je velik strah, ker jim muhamedani preté z smrtjo. Angleška vlada je vsled tega tja poslala vojno ladijo.

Poročila iz Londona pravijo, *da angleška vojska* jutri zgrabi Arabi pašo. Arabijeva vojska ima neki 37.000 mož brez beduinov; in 12 mitrelez.

Sultan neki zato neče podpisati z Angleži v egiptovskem prašanji sklenene pogodbe, ker je Šeik-ul-Islam zoper to.

Iz Aleksandrije se poroča, da je Arabi paša od muzelmanske duhovščine dosegel, da je v skupščini odstavila turškega sultana i na njegovo mesta izvolila šerifa iz Meke. — O Arabi paši se pripoveduje, da je fanatičen trinog, ki divja proti vsacemu, kdor ni njegove vere i njegovih misli. Z vseh postaj ob železnici dohajajo poročila, da se kristijani koljejo. 300 Arabcem, ki so bili pri Evropcih v službi, ukazal je desne roke odsekati; vse mudirje, ki so na sumu, da so namestnemu kralju zvesti ostali, vrgel je v ječo, ali ukazal jih obesiti. V Aleksandriji naropano blago je bilo v Kairi javno prodano. Hotel je tudi namestnega kralja umoriti. Ko je bil namreč ta mej bombardiranjem v palači Ramleh, ukazal je Arabi paša straži, ki je imela 300 mož, naj palačo zažge i nobenega iz nje ne pusti. Ali premeteni Drviš paša je sumil izdajo, ter mej stražo razdelil ves denar, vse dragocenosti in rede, kolikor jih je bilo v palači in tako stražo v pokorščini obdržal.

Zadnja poročila o *egiptovskih zmešnjavah* so zelo vznemirjajoča: angleška vlada odpošlje danes turškej ultimatum, ako sultan ne podpiše pogodbe, sultan pa protestira zoper zasedenje Egipta. En del angleške vojske se je v Aleksandriji vkracal na vojno brodovje, katerega poveljnik je dobil zapečaten ukaz. Namenjeno je brodovje skoraj gotovo pred Abukir, kder razruši trdnjave, vojsko izkrca in Arabi pašo zgrabi. Prihodnji teden bomo uže brali o bojih mej Angleži in Egipčani.

Dopisi.

Od beneške meje, 4. avgusta.

Brda niso v nikakovej zvezi z bližnjo kanalsko in idrijsko dolino; to namreč mi menimo v naravnem pogledu in iz naturnega stališča, kajti naravna in ostra meja mej Brdami in gorsko stran je visoko gorovje sv. Valentina, sv. Primoža, Strmec, Vrata in Kobališče. Ta črta, ki se konča pri Hudourniku, mejnem potoku Judri, meja je mej nami in brati Kanalci.

Mej brati enega mišljenja in ene narodnosti pa ni meje po duhu, in naravne meje gotovo v tem slučaju ne morejo nikakor uplivati na duševnost in bratovsko zvezo v takej meri, da bi se krojila in rušila, marveč poslednja se utrjuje in njena podlaga vedno bolj in bolj, pri tem da se prijaznost in znanje oživlja, samostalna in trdna postaja. Da se to doseže, neizogibno je treba, da se sosedje spoznavajo, da budé mej sabo ljubezen in složnost posebno v narodnih interesih.

Prav ukreneno in dobro urejeno se nam zdi, da so gospodje naše, z onimi kanalske strani dogovorili izlet na mejo k sv. Hendri na Kobališče. Tak izlet je bil menda uže lansko leto in udeležilo se ga je, kakor slišim, okoli 12 osob različnega stanu, ki so se prav dobro imeli.

To se vé da, ko poči letos glas ali vabilo na praznovanje obletnice na Kobališči, oglasilo se je za to še več gospodov, nego lani.

Določen je bil dan 3. avgusta, eventuelno 7. avgusta, ko bi namreč prvi dan dež kako sitnost napravljal, in izdali so to le

Vabilo na izlet k sv. Hendri 3. avgusta 1882:

Na goro, na goro,	Narasti visoko
Na strme vrhe,	»Slovenski jez«,
Tje kliče in miče	Taljanov ne pusti
Nas vabi srce.	Nam nikdar tod čez.
Predragi rojaki,	Torej le trdno
Tje gor prihitite,	Se skupaj združimo,
In mnogo nam gostov	Sovražnika Idrije
Skupaj zvabite.	*Na dno potopimo!*

Proti 12. uri smo bili vsi zbrani; bilo nas je 22 in vsak je imel nalogo, po mogočnosti kaj sè sabo prinesti, tako n. pr. nekateri mesa, teletine, kruha, cebidina, drugi zopet brica belega in črnega, rakov itd., s kratka: ničesar nam ni pomanjkovalo, in še za boljši, sladki prigrizek je bilo priskrbeno.

Na željo nekaterih gospodov je bral pri sv. Hendri sv. mašo čest. gosp. Trpin, vikarij Zapotoški, kar je naš izlet še bolj poveličalo.

Za »Oberkochmeister«-ja je bil zbran gosp. K-č., ki nam je s pomočjo svojega adjutanta res izvrstno, tečno kosilo napravil — marsikaterej kuharici na vzgled.

Pred obedom, ki se je začel z asistenco domačega hišnega gospodarja gosp. K. V., še le ob pol 2., ogledali smo si s hriba sv. Hendre široki svet. Strašansko lep razgled na vse Primorje, Istro, Italijo in na deželo naših nesrečnih bratov, beneških Slovencev. Otožno nam je bilo, spominaje se osode poslednjih, ki morajo težki jarem laške krutosti, jarem narodne lakomnosti, nedositljivosti po sili nositi, kateri morajo nekakovo — v prognanstvu brez pomoči živeti, svoje najsvetejše pravice proti lastnej volji zaduševati. Te in enake misli in spomini so nas navdajali in želeli smo, da bi vsaj enkrat naši tužni bratje rešeni bili neznosnega tujčevega jarma in oteti narodnega propada. — Pevci so kraju in okoljščinam primerne pesni prepevali, da se je daleč tja v Irredento slišalo.

Ker nas je želodec spominal na dolžnosti, katere smo mu dolžni, napotimo se z vrha na Kobališče, kder je bil obed uže pripravljen. Mej obedom se je govorilo marsikaj, pripovedovalo in ukrepalo, in zbrani pevski zbor je kaj lepo, ubrano nas kratkočasil z raznimi in prelepimi narodnimi pesni. Občno čudenje je vzbudil čest. gosp. Č., bogoslovec, sè svojim lepim, lepo donečim basom.

Napitnice so se vrstile, druga za drugo, in mej drugimi se je napilo čest. gosp. Ukmarju, ki je zavoljo svoje gostoljubnosti, dobrotljivosti, dobrosrčnosti, prijaznosti daleč na okrog znan, napilo se je čest. gosp. Žnidarčiču, predsedniku »Slov. jeza«, napilo se je političnemu društvu briškemu *) itd., in živioklici so doneli iz vseh grl.

Toda čas je potekel in ura ločitve se je bližala. Urice so se nam zdele prekratke, kajti zabava je bila izvrstna in v prvej vrsti gre vsa hvala gospodom kanalskim pevcem, ki so toliko lepih nam zapeli. Slava! Ta dan nam ostane gotovo v dobrem spominu, zatorej na svidanje na obletnico v prihodnjem letu!

Iz Planine, 7. avgusta.

Miroslav Vilhar.

Ko misli vsakedó na svoje,
Kogá kogá pa srce moje
Spomina se tačás?
Vas, zabljeni grobovi.

S. Gregorčič.

Nedavno je bilo čitati v «Slovenskem Narodu» in v «Edinosti» o spomeniku neopravičeno hitro ne zabljenega Miroslava Vilharja. Da se stvar zopet pozauleče in pozabi, naj bodo dovoljene še te le opazke.

Naš nadarjeni pesnik Miroslav se je rodil dne 7. septembra 1818 v Planini. Za njega rojstni kraj še naši tako «zvani učenjaki» in «njih kritiki» kaj malo vedo. Žalibog, narod mu je premalo hvaležen; akopram se njega pesni, ne samo pri nas, temuč tudi daleč, daleč tam v ptujini prepevajo, njegovi napevi z začudenjem a radostjo poslušajo.

Ko se je leta 1871 čul tužni glas o njega smrti na njegovej graščini na Kalcu, odpravila se je deputacija planinskega Sokola in župan k pogrebu. Nesli so seboj izraz poslednje časti in ljubezni: venec z slovenskimi trakovi — a ta je bil na dan pogreba jedini venec, koji se je na gomilo «zvestega sina naroda» položil. Samo iz rojstnega kraja so tistikrat prinesli mu dovolj zasluženo lavoriko! Tužni spomin! — Drugi sospremljevalci so bili takrat 4 ljubljanski pevci in deputacija postojnske čitalnice z zastavo. Kde so bila tistikrat slovenska društva? slovenski možje? slovenski bratje?! Menda tamkej, kder so zdaj, ko so se novci za spomenik nabirali. Zabilježil bi tukaj neko pomenljivo besedo —!, a kaj hočemo, da, istina je. Žal!

Da je bila okolica, koji je bil tako rekoč oče, izdatno zastopana, umeje se uže samo ob sebi.

Kedaj se postavi možu, koji je vse živenje svojemu narodu posvetil, njemu mnogo daroval — zasluženi spomenik? Ali odbor dobi še kaj novcev od narodnjakov, koji si prilastujejo ime sini majke Slave? Upanja po tužnej mnogoletnej izkušnji je istinito malo. Reči smem, v sramoto nam; — ako bi dotični odbor bil svoj klic v nemških časnikih objavil — v jednem mesecu bi dobil od «tujcev», koji so pesni le slučajno slišali, koji so Miroslava le po imenu poznali, «večjo svoto», nego so dosedaj «narodnjaki» za spomenik naložili. Narodna zavest, ali si šla tudi ti na tuje? Ali tavaš po temoti?

O priliki tedaj, ko odbor za nabiro Vilharjevega spomenika svojo sveto nalogo izvrši, bilo bi koristno in jako na mestu, ako bi se mogel vsaj «desetak» za spomensko ploščo odločiti. Tista naj bi se na rojstnej hiši v Planini vzidala. Ne trebalo bi posebne slavnosti v to svrho. Govor o zaslugah za narod prerano umrlega in petje njegovih pesni, in slavnost bila bi dovršena. Če je mogoče, kaj več — slava učiniteljem! ako pa ne — uže na tihem vzidamo samo v kamen vsekano ime: «Miroslav Vilhar». Skrbimo tedaj, da bo v našej zapuščenej dolini Vilharjevo rojstno hišo dičila plošča, našemu trgu in Notranjskej sploh na slavo. Hiša stoji poleg glavne ceste, koja drži iz Ljubljane v Trst in plošča bi bila večen spomin hvaležnosti slovenskega naroda — in videl bi njo vsakteri tukaj potujočih, kojin je mnogo.

Ako pa odbor ne dobi od Slovencev v neopravičenem spanju počivajočih vsem opominom nasproti, nobene večje, nego do zdaj nabrane «skromne svotice», potem naj vsaj njegovi nekdanji tovariši, gospodje poslanci in drugi, ploščo njemu v spomin blagodušno priskrbé. Ali nema še osobnih prijateljev mej njimi? S tem bi stavili sami sebi spomenik ter narodu pokazali, da zvesto, žrtovalno domoljublje se ne sme pozabiti takoj po smrti vrlega narodnjaka, koji je vse svoje moči jedino le svojemu milemu narodu tako izdatno posvetil.

*) Goriški Nemci imenujejo katoliško politično narodno društvo »Slovenski jez«, v Brdih »*Die Wacht am Judrio*«.

Slovenska nadepolna mladina, si tudi ti čisto pozabila tebi iskreno udanega pesnika? Domisli se njegovih milih pesni, koje so te uže davnej navduševale, k narodnej zavesti probujale. Slušaj, kako lepo te vabi v hladnej gomili počivajoči Miroslav:

Le naprej slovenski zarod!
Le naprej za dragi narod!
Le naprej, naprej mladina;
Tebe!! kliče domovina!

—sl.—

Iz Zatičine na Dolenjskem 15. avgusta.

Jurčičeva slavnost je bila velikanska, pri najlepšem vremenu, deležnikov iz vseh krajev nad 7000, nad 400 voz. Iskrena, neprisiljena, občna navdušenost je vladala ves čas. Dr. Kersnikov govor je bil tako lep in takim občutkom govorjen, da je privabil mnogim iz množice solzo v oko. Pri skupnem obedu v Zatičini so govorili dr. Zarnik, dr. Vošnjak, prof. Šuklje, pesnik Gregorčič. »Sokole« so ljudje mej obedom nosili na ramah. Povsod, koder so se vozili gostje, bile so vasi odičene sè zastavami, slavoloki, povsod streljanje, pozdravljanje, posebno pa v Višnjegori. Velikanska ta slavnost kaže, kako zna čestiti ljudstvo spomin naših velikanov. Nikoli ne bi bil jaz mislil, da bo stvar tako velikanska. To pa je dobro znamenje, in dokaz, da naš narod hoče napredovati in da se ni bati več nobene sile. To naj navduša tudi Vas tržaške Slovence, da boste hrabro vstrajali na predstraži na Adriji. Tudi Vas smo se spominjali in izrekli željo, da bi se zopet videli v še večjem številu v Trstu na dan slavnosti pri sv. Ivanu.

G.

Domače in razne vesti.

Cesarjev rojstni god se je, kakor smo bili pričakovali, v Trstu zelo slovesno obhajal. V četrtek je bilo tako rekoč vse mesto na nogah, vse glavne ulice, javni mestni vrt in razstavni park so bili polni ljudstva. V mestnem vrtu je igrala banda Jelačičev, na velikem trgu pa banda Hess-ov, katera je enako izvrstno izurjena. Ko se je začelo mračiti, zazvonilo je v vseh mestnih cerkvah. Ob 9. uri pa so pričeli naši junaci veterani svoj obhod po mestu z godbo in mnogimi svetilnicami. Celi regimenti mladine in delalcev, nad 20,000, so marširali, ali pred njimi ali za njimi, brez konca in kraja se je orilo po laški in veliko več po slovenski: »*Živio cesar Fran Josip! Živila Avstrija*«, — in ljudstvo je zapelo cesarsko himno. Navdušenost je bila občna, in ovacije so trajale v pozno noč. Lahončiči so se pa bili poskrili morda v mišje luknje, in tresel jih je strah; pa ni bilo videti nobenih neredov. *Veličastna* pa je bila svečanost pri sv. Andreju, kder se je zbral cvet meščanov. Tam so igrale *štiri* bande, dve na kopnem, in dve na ladijah. Napravila se je krasna bengalična in električna razsvetljava. Na Lloydovih ladijah »Espero« in »Pandora« pa so se prižigali mnogovrstni umeteljni ognji in rakete. Krog in krog je veslalo vse polno lepo razsvetljenih bark. Bil je čaroben prizor! — Včeraj pa so kanone iz mestnega grada in zopet zvonovi naznanjali narodni praznik, in imele so godbe obhod po mestu. Iz mestne, hiše, konzulatov in z ladij so vihrale zastave. Veterani so se zbrali ob 7. uri pri sv. Antonu k sv. maši, veliko mašo v stolni cerkvi ob 9. uri pa je služil mil. škof Janez, vpričo gosposk in mnogega ljudstva. — Potem so se razne svečanosti nadaljevale ves dan in v pozno noč. To se mora reči: *Trst je obhajal cesarjev god dostojno!*

O cesarjevem potovanju v Trst se pripoveduje skoraj vsak dan kaj druzega. Po zadnjih glasovih pride v drugej polovici meseca septembra. Iz Trsta pojde v Pulj, kder pregleda tamošnje trdnjave, iz Pulja pa v Jakin; ni pa še določeno, ali se snide tu, ali v kakem drugem mestu z italijanskim kraljem. — Za resnico te vesti, to se ve da, ne dajemo poroštva.

Dar. Nj. ekscelenca namestnik baron *De-Pretis* daroval je našemu društvu za slavnost blagoslovenja zastave 100 gold., za kateri dar se podpisani odbor dostojno zahvaluje.

»Odbor podpornega delalskega društva«.

Našim čitateljem! Da moremo prinašati več gradiva, tiskali bomo odslej tudi politični pregled z manjšimi črkami (garmont).

Razstava je zdaj popolnoma dovršena. Človek hodi kakor očaran po velikanskih poslopjih strmé nad napredkom raznovrstne obrtnije in umetnosti. Tudi park je mikaven. Tujcev dohaja čedalje več, tudi orijentalskih obrazov in noš se dosti vidi v mestu in v razstavi. Od 1. do 15. avgusta se je skupilo samo od *vstopnine* (brez naročnine) preko *10.000 gold.* Te dni se odpre v parku tudi tržaška *ošterija*, kder se bode kuhalo po laškej šegi, ter točil teran in istrsko vino. K malu se postavi paviljon za *kmetijsko razstavo*, ki se odpre 1. septembra. — Zadnji vtorek se je izvolil odbor 7 udov, ki ima določiti in nakupiti za 123.550 gld. razpostavljenih stvari, ki se namenijo za dobitke (997) pri velikej loteriji. V ta odbor so bili izvoljeni: pl. Vucetich, dr. E. baron Morpurgo, vitez Rittmeyer, Gustav Graberg, Jakob pl. Eisner, Nilma-Morpurgo in Henrik Pollitzer.

Razni imenitni gostje. Te dni se je tukaj mudil dr. Kaizl iz Prage, velik prijatelj Slovencev in poznatelj našega jezika in literature; mož je eden najuplivnejših Čehov, — Priporočen nam je bil te dni tudi imenitni Poljak dr. Dondimirski; on je rojen v Poznaniji in je bil več časa ud nemškega parlamenta; od tukaj potuje v Istro in Dalmacijo, da se seznani z običaji in političnim stanjem naših južnih Slovanov; on dopisuje v velike poljske liste in je znan literat. — Imeli smo mej seboj tudi profesorja Kuhača, znanega južnoslovanskega skladatelja iz Zagreba; te dni pa je došel vitez Smolski, sourednik »Tribune«, da se poduči v naših razmerah, imamo nadalje mej seboj imenitnega arhitekta g. Bollè-ta iz Zagreba in več drugih odličnih Hrvatov, Čehov, Poljakov, ki vsi se zanimajo za nas Slovence in Hrvate na Adriji. — Vidi se iz tega, da nam je zdaj mnogo posla, a veselega, ker tako se spoznavamo mej seboj.

Sv. birmo in kanoniški obhod bo imel milostljivi škof dr. Glavina: v dan 20. t. m. v Dolini, 22. v Ricmanjih, 24. v Barkovljah, 26. v Škednju, 27. pri sv. Jvanu v Vrdelji, 28. v Katinari, 29. v Bazovici in Lipici, 3. septembra v Rojanu.

Promembe v tržaškej škofiji. Preč. g. Mih Fleischer, kancelist pri škofijskej kuriji, imenovan je tajnikom pri njej. Preč. g. Josip Bottegaro, zdaj gojenec na dunajskem zavodu sv. Avguština, imenovan je subsidijarnim vikarjem pri sv. Justu v Trstu in kancelistom pri škofijskej kuriji, Župniji Buzet in Grižnjana ste razpisane do 15. septembra tega leta.

Za uboge v Trstu je na cesarjev rojstni dan podaril Evgen baron Morpurgo *1000* goldinarjev.

Delalsko podporno društvo pod pokroviteljem Nj. ces. visokosti cesarjeviča Rudolfa. — Javila so se nadalje, da pridejo na slavnost 10. septembra, ta-le društva: »Sokol« iz Prage, čitalnica v Šiški, Savinski »Sokol« in pevsko društvo »Kolo« iz Zagreba. Nadalje naznanja odbor to-le: 1. Odbor prosi, da se vsa druga društva, ki nameravajo vdeležiti se blagoslovenja, javijo najdalje do 25. t. m. 2. Po blagoslovenju zastave bode banket; kedor se hoče vdeležiti banketa, naj pošlje pod adreso *društva najdalje do 5. septembra 2 gold.* 3. Kedor želi stanovanj po nizkej ceni, oglasi naj se pri odseku za stanovanje tudi pod adreso društva. 4. Vsi gostje, kateri obiščejo Trst, imajo uže tako znižano voznino; morda pa, da železnica dovoli iz Ljubljane še poseben vlak. 5. Vsa društva, katera se vdeležé slavnosti in imajo zastavo, naj jo prinesejo sè seboj. Ako kdo želi še kaj druzega poizvedeti, obrne naj se na odbor, kateri točno odgovarja na vsako vprašanje.

Mejnarodni kongres v Trstu bo to jesen. Na njem se bodo strokovnjaki posvetovali o sredstvih zoper *filoksero*.

Zapori „iredentarjev“ se v Trstu polagoma nadaljujejo. Vtorek in sredo je policija preiskovala nekatera stanišča, ter zaprla enega mehanika, enega krčmarja, enega trgovinskega agenta, enega kamnoseka in *tri* tiskarske stavce. Zadnji so stavili v tiskarni Morterra nek izdajski oglas, ki so ga namerjavali izdati na cesarjev rojstni dan. Tudi tiskarja g. Morterra je policija včeraj zaprla, ker je našla še stavek omenjenih izdajskih oglasov. Nocoj pa so zasačili en kovček, ki je došel s parnikom »Milano« in je bil adresiran na nekega gospoda tukaj bivajočega, v kovčeku so bile bombe in proklamacije.

Veteransko društvo v Trstu napravi denes zvečer ob 8. uri veliko veselico z godbo in petjem. Peli bodo slovenski pevci. — Ustopnina 20 soldov. Čisti dohodek je namenjen bolj potrebnim ranjenim po zadnji bombi. Ker so ti večinoma Slovenci, naj se vdeležé naši slovenski rodoljubje v kolikor mogoče velikem številu v vrtu gostilne »Mondo nuovo«.

Vojaški kontrolni shodi v Trstu se letos začnejo 1. oktobra, in se končajo 5. oktobra, in sicer po tem redu: 1. oktobra imajo se predstaviti *mornarski* vojaki z začetno imensko črko *A—N*. 2. oktobra s črko *O—Z*. 3. oktobra pridejo na vrsto vojaki od pešpolkov s črko *A—M*; 4. oktobra s črko *N—Z*. 5. oktobra imajo priti vojaki lovci, konjeniki, artileristi in drugi. — Natančneje določbe naznanja magistratov oglas.

Menažerija Bachova, katere naznanilo priobčujemo mej inserati, jako je zanimljiva zarad mnogovrstnih *redkih* zverin; naj je tedaj nikdo ne zamudi ogledati. Dan na dan zahaja vanjo mnogo občinstva, in vsak pripoznava, da se kaj enakega v Trstu še ni videlo.

Iz Kopra se piše, da je 15. t. m. mesto sprejelo novega *škofa Janeza* zelo prijazno in slovesno. Procesija pri vhodu je bila veličastna. Zvečer so bile glavne ulice in stolni trg razsvetljeni, igrala je godba, in prižigali so se umeteljni ognji.

Volitev enega državnega poslanca v ljubljanski deželni zbor na mesto ranjcega dr. Bleiweisa, viteza Trsteniškega bo 22. t. m. Izvrševalni odbor kluba kranjskih narodnih deželnih poslancev priporoča dr. *Karola Bleiweisa viteza Trsteniškega.*

Veselico na korist »Narodnemu domu« napravijo jutri na Vrhniki zdaj doma na počitnicah bivajoči dijaki. Program je obširen in zanimiv: godba, petje, dve gledišči igri, tombola, ples.

Spomenik Mateju Tonejcu - Samostalu, slovenskemu pisatelju in rodoljubu, bil je postavljen 13. t. m. v Górjah, rojstnem njegovem kraju. »Slovenski Narod«, ki to lepo slavnost popisuje, omenja tudi, da je baron Schwegel vprašal gorjanskega župnika: Kdo pa je bil Tonejec, da imate toliko hrupa z njim? G. župnik pa mu je odgovoril: Tonejec je bil jedini človek, ki je za naše Górje kaj storil. Baron Schwegel se je v ustne vgriznol in utihnol. Spomenik ima tak-le napis:

Tu počiva
MATEJ TONEJEC - SAMOSTAL,
profesor in meščanski učitelj,
rojen 9. septembra 1846, umrl 15. maja 1882.
Blag mu spomin!

Dolžan ni samo, kar veleva mu stan,
Kar more, to mož je storiti dolžan!

Postavili prijatelji njegovi.

Poštni oficijal Lapajne, ki je bil za časa Vesteneckovega trinoštva prognan iz Ljubljane v St. Pölten, premeščen je zopet v Ljubljano.

Gospodarske in trgovinske stvari.

Splitsko trgovinsko in obrtniško zbornico je ministerstvo razpustilo, ker ni spolnovala svojih dolžnosti in dopolnilnih volitev za leto 1880 še zdaj ni razpisala. Kakor poprejšnji mestni zastop v Splitu, tako je bila tudi ta zbornica napojena z iredentarsko-ustavaškim duhom. Pri novih volitvah nedvomno zmorejo narodnjaki.

Davek od petrolja stopi v veljavo 1. septembra. Po dotični postavi imajo vsi trgovci v notranjih deželah naznaniti do 3. septembra t. l. colnim uradom, in kder teh ni, c. k. davkarskim uradom, koliko petrolja imajo v zalogi nad *100* kilogramov, ker 100 kilogramov sme imeti vsak, brez da bi bil dolžan, to naznaniti. Od viših množin, nego 100 kil., katere se bodo nahajale v zalogah trgovcev po 1. septembru, doplačati bode moral vsak trgovec davek za porabo, ki bode znašal po 6 gld. 50 kr. v papirji na 100 kilogramov čiste teže. Oni pa, ki so uže plačali carino od petrolja po novem tarifu, namreč 10 gold. v zlatu od 100 kilogramov, morajo to dokazati z boleto in potem ne doplačujejo davka za porabo (Verbrauchssteuer), ker ta davek je uže zadržan v omenjenej svoti od 10 gold., katera se bode plačevala od 1. septembra naprej od vsakih 100 kilogr. petrolja, izvažanega iz Trsta v notranje dežele. Davek za porabo je mogoče plačati tudi polagoma v obrokih do 6 mesecev, a zato se je treba obrniti na okrajne finančne inšpektorje s posebno prošnjo. — Vse zaloge petrolja so od 1. septembra do 30. oktobra t. l. pod kontrolo finančne straže. — Toliko v pojasnilo mnogim trgovcem, ki so nas vprašali v tej zadevi.

Gozdnarske napake v Čičariji.

Iz Čičarije, 9. avgusta.

Rodoljubna je želja, da bi država, dežela, okraj, vas, katero ljubimo kot rojstno, vedno bolj napredovala, cvela in se razvijala. Zato si tudi domišljamo neki uzor uprave, vsled katere bi se vse lepo vršilo i strinjalo in bi vladalo veličastno soglasje. Temelj temu uzoru bil bi ustanovljen, ako bi bilo mogoče odpraviti vsako, tudi najmanje nasprotje mej narodom i zakonom. To pa nikakor ni mogoče. Uzor ostane uzor. Kajti nepopolen je človek in nepopolno je njegovo delo, zakon. Ali mogoče pa je vendar, *približevati* se popolnosti. Tako prizadevanje mora biti človeku namen v toliko večjej obširnosti, na kolikor višjej stopinji izobraženosti stoji.

Podlaga države je zakon — mrtva beseda. Živenje zadobi, kadar je navezana na osobo, katera zakon predstavlja, oziroma izvršuje, katera pa zato ne zavzima višjega stališča, ampak mu je celo podredjena, kakor vsak drugi državljan. — Uradnik je duša sicer mrtvega zakona in njegova skrb mora biti, *namero* zakona dobro *razumeti*, ter ga *okoliščinam primerno* upotrebljevati. Kajti, ako sede na hudomušne paragrafe in na njih jaše brez brzde razumenja, onda mu ni mogoče vzdržati se na ozkej cesti *namere* zakona, nego dogodi se mu kaj lahko, da prekorači mejo in tako škoduje. *Namera vsakega zakona pa je in mora biti: koristiti narodu in vsled tega državi.* Dozdevno bil bi ta izrek z mnogimi zakoni v nasprotji; ali dalje mislečemu se pokaže cela istina. Kdor drugače razumeva zakonodajstvo, katero naj se vedno približuje popolnosti, niti sposoben ni, imeti oblasti, da bi ga izvrševal. Vesten uradnik, dobro umejoč namero zakona, upotrebljeval ga bode tako, da jej ne bode nasprotoval. Naj bode zakon še tako oster, služiti mora blagej svojej nameri. Izvrševalec pa nikdar ne sme prezirati *vladajočih razmer*. On se mora naslanjati na to, *kar je*, in ne na ono, kar bi moralo biti. Napake se morajo počasi in z večjo previdnostjo odpravljati. Kajti vspeh bode vselej nepovoljen, kadar prevlada misel, da se dá skoz noč vse doseči, da se mora kljubovati obstoječim navadam in razvadam z drakonično strogostjo, kratko rečeno: kadar se hoče prodreti z glavo skozi zid. —

Žalibog, da se premnogokrat na ta način izvršujejo nekateri zakoni, ne vsi, kajti o polževej počasnosti smo tudi dovolj prepričani z glasovitim 19. §. drž. osnovnega zakona.

V vrsto zakonov, kateri se strogo izvršujejo, staviti je poleg druzih, večinoma gmotno stanje naroda zadevajočih, tudi gozdni zakon. Namera tega zakona je *izvrstna*, a izvrševanje preburno. Zato tudi dosedanji neuspeni poleg velikih gmotnih žrtev. Krivda ne zadeva toliko zakona, kolikor one, ki mu živenje dajó. Ako uradnik čuti z narodom, ako pozna njegove potrebe, običeje, napake, zmožnost, moč in stopinjo izobraženja, presoditi mu bode lahko, do katere stopinje naj se strogost zakona vrši. Ako pa se dejanske razmere prezirajo, posledica ni le nevspeh, nego narod je uprav oškodovan, kakor žalibog vsak dan vidimo. Ker z narodom živimo i čutimo, i z bistrim očesom gledamo, znana nam je cela uboščina, in reči moramo, da dosedanji način ni sicer nepostaven, a preoster je, ker se prezirajo dejanske razmere. Ako je bil do sedaj navezan naš seljak na gozd, ki niti ni vreden tega imena, da si je borni živež priskrboval, ni nikakor umestno, izpodmaknoti mu na nagloma stališče, ampak s previdnostjo mu treba odjemati, a **v jednakej meri nadomestovati mu zgubljeno**. Samo na ta način bode mogoče napredovati, in smelo trdimo, da bode imel vspeh — počasen vspeh — vse drugo lice, nego do sedaj. Ugovarjalo se nam bode, da je ljudstvo trmasto, da ne sluša itd. Nečemo zavračati te trditve, ampak pripoznamo jo in žalibog mnogokrat istinito. Ali brez uzroka tudi ljudstvo ni tako.

(Konec prihodnjič.)

Za slavnost blagoslovenja zastave »podpornega delalskega društva« so nadalje darovali: Njeg. eks. namestnik gospod baron Pretis 100 gld., po udu g. Jeršeku: Franjo Jeršek 40 kr., Miha Vever 20 kr., Jože Kodrič 10 kr., Franjo Gulič 20 kr., Anton Dolenc 10 kr., po udu g. Bezek-u: Ivan Valenčič 2 gld., Jakob Klemenc 2 gld., zadnjič izkazanih 121 gld. 45 kr. Skupaj 226 gld. 55 kr.

Zahvala.

Prilikom mojega izbora poslancem za poreški zbor čestitale so mi osobe različnega stanu in iz različnih krajev mile nam domovine.

V imenu možev, kateri so me kandidirali, volilcev, kateri so me volili, in v imenu načel, katera gojim, zahvaljujem se prav presrčno vsem onim gospodom.

V Kopru 14. avgusta 1882.

Vekoslav Spinčič.

Dražbe.

V Gorici hiša in zemljišča Andreja Gabrovic iz St. Florjana, 13. sept. in 17. okt. — V Trstu posestvo Emilije Besedgnak v Rocolu, cenjeno 7662 gold., 25. avg., 23. sept., 21. okt. — V Kopru posestvo Josipa Crevatin iz Milj, cenjeno 1057 gold. 18. sept., 18. okt. — V Ajdovščini posestvo zemlj. knjig. št. 168 v Lokavcu, in z. k. št. 126 pri sv. Tomažu, cenjeno 1690 gold., 2. sept., 3. okt., in 7 nov. — V Tolminu hiša in zemljišča Josipa in Marije Grosser iz Roseča št. 10. cenjena 2960 gold. 21. avg., 21. sept., 23. okt. — V Gorici hiša in zemljišče Katarine Vogrig v St. Petru, cenjeno 9350 gold. 28. avg., 27. sept., 27. okt. — V Podgradu posestvo Janeza Koslč iz Vodic, cenjeno 527 gold., 13. sept. (zadnjikrat). — V Voloski posestvo Andreja Osojnak iz Peremičev, cenjeno 2772 gold. 23. sept., 25. okt. — V Sežani posestvo Mateja Kovačič iz Vareč, 5. sept. (zadnjikrat). — V Tolminu mlin in zemljišče Janeza Koren iz Kobarida, cenjeno 1640 gold., 14. sept., 16. okt. — V Gorici hiša št. 491 v mestu in hiša št. 57 v Vrtojbi s pristojnimi zemljišči, 1. sept. (zadnjikrat). — V Pazinu posestvo Tomaža Flegar-Tomich iz Canca, 23. avg., 23. sept., 23. okt. — V Trstu posestvo Josipine Daris pri sv. Mariji Majd. spodnjej, cenjeno 482 gold. 25. avg. (zadnjikrat). — V Trstu posestvo dedičev Schwagel v Škorkoli, cenjeno 1222 gold. 25. avg., 22. sept., 22. okt.

Naznanilo. Pri c. k. finanč. ravnateljstvu v *Gorici* se otda 28. avgusta ob 10. zjutraj **zaloga tobaka**, ter prodaja kolekov in tobaka na drobno v *Kanalu*. Pogoji se razvidijo v ondotni c. k. fin. pisarni. Ponudbe pismeno.

Tržno poročilo.

Kava — vedno v dobrem menenju, cene trdne. — Prodalo se je kave zadnji teden še precej dosti, namreč 1500 vreč Rio po gld. 38 do gld. 60.—, 400 vreč Santos po gld. 50 do gld. 57½—, 300 kvintalov Ceylon plant, jako nizkega po gld. 72. — To se razumi, vse iz prve roke.

Sladkor. — Mirna kupčija, pičla prodaja po nespremenjenih cenah. Prodalo se je 7000 kvintalov sladkorja v vrečah po gld. 34¼ do gld. 35¾.

Olje. — Slaba kupčija, cene nespremenjene, a šibke. — Prodalo se je nekoliko dalmatinskega in grškega olja po gld. 40 do gld. 41.—, namiznega Bari pa po gld. 50 do gld. 59.

Sadje. — Pomeranče gld. 7 do gld. 8.—, limoni gld. 3 do gld. 5.—, mandlji gld. 70 do gld. 80.—, rozine Sultan *nove* po gld. 43. — Kakor se kaže, bode letos levantinsko sadje ceneje, nego lansko leto.

Riž. — Mlahova kupčija. — Cene stalne. Italijanski gld. 13½ do gld. 21.—, indiški gld. 11½ do gld. 13.

Petrolje. — Ta teden se je odposlalo dosti blaga, zato so cene bolj trdne. 2000 sodov je šlo po gld. 9.—, na drobno pa stane gld. 9¼ do gld. 9.30.

Domači pridelki. — Fižol bel po gld. 9.—, rudeč gld. 10½, mešan gld. 7½. — kupčija mlahova. Maslo gld. 74 do gld. 96.

Žito. — Pšenica v slabem obrajtu, koruza bolj trdna. Koruza je šla po gld. 8 do gld. 8¼.

Les. — Neznatna, slaba kupčija.

Seno — gld. 1.20 do gld. 1.30 novo, gld. 1.50 do gld. 1.70 staro. Angleži kupujejo v Trstu senó ter ga plačujejo po 1 gld. 80 kr. stari cent, seno mora biti čisto.

Borsno poročilo.

Srednji promet, tendenca še precej dobra, posebno za državne papirje. Valute še precej trdne in iskane.

Dunajska borsa
dne 18. avgusta.

Enotni drž. dolg v bankovcih	76	gld.	85	kr.
Enotni drž. dolg v srebru	77	»	50	»
Zlata renta	95	»	35	»
1860 državni zajem	130	»	—	»
Delnice narodne banke	824	»	—	»
Kreditne delnice	315	»	60	»
London 10 lir sterlin	119	»	50	»
Napoleon	9	»	51	»
C. kr. cekini	5	»	65	»
100 državnih mark	58	»	35	»

Giacomo Weiss
optikar iz Bavarskega,
Trst, Corso 704.
priporoča svojo **veliko optično zalogo,** v katerej se dobiva izključljivo najfinejše, v to stroko spadajoče blago. Tudi velika zaloga tržaških fotografij. 12-2

Drogerija A. B. ANGELI
Piazza della legna št. 1 v Trstu.
Zaloga oljnih barv lastne sestave,
tovarna šopkov (pinzelnov)
nemški, angleški in francoski **lak,** itd., kakor tudi velika izbirka
mineralnih vod
naravnost iz prvih virov. 6—9
Prodajalec vseh barvinih tvarin za c. k. vojno marino.

Gostilna „zur STADT WIEN„
via **S. Nicolo št. 11,** v središču mesta, priporoča svoje lepe prostore po **nizkej ceni.** 21—10

Zdravi konji
za **klanje** se iščejo in po dobrej ceni plačujejo v
menažeriji Bachovej,
via S. Andrea, Trst. 8—2

Bachova
največja menažerija
v Evropi
odprta vsak dan od 10. zjutraj do 10. zvečer. Vsak večer ste dve veliki predstavi. Ob 6. in ½9 uri.
8—2

Podjetje Zimolo, Corso št. 37.
Corso — št. 37 — Corso.
Podjetje ima zalogo **mrtvaške obleke, za otroke, rakve, trakove, tenčice, žirlande** in **kamelije na izbor, sveče** voščene in stearinke, **lišp** iz kovine in papirja za rakve, **rese** iz zlata in srebra, **bordure** zlate in srebrne, **rokavice** iz bele kože, iz bele pavole in črne, tenčice in vzglavnike. **Rakve** iz kovine, iz bukovega in jesenovega lesa v vsakej meri in kakovosti, potem **perle** iz zlata in srebra za žirlande, vse to po najnižjih cenah, ter se ne boji nobene konkurence. (5—1)
Corso — št. 37. — Corso.
Podjetje Zimolo, Corso št. 37.

Sveže
mineralne vode
vsake vrste na izbiro.
Zaloga oljnih barv, šopkov (pinzelnov);
razne baže **lak** itd. pri 8—7
GIOVANNI GILLIA
Via alle poste, in via Dogana na oglju. **Trst.**

Lekarna Josipa Udovicich-a v Trstu
Via Farneto in S. Giacomo in Monte.
Pripoznani uspeh
po več tisoč ljudeh, kateri so rabili mojo nedosegljivo, po meni samemu izdelano
eterično tinkturo iz rastlin
proti **kurjim očesom, izrastkom** in **trdej koži** mi daje povod, da **javim,** *da nobena druga tinktura,* katero koli baže *ne more prouzročiti tolikega uspeha, kakor prav moja.* — Na vsaki steklenica je moj podpis.
Glavna zaloga za TRST v lastnih lekarnah, Via Farneto in S. Giacomo in Monte in pa v lekarni G. B. Foraboschi na korzu. V drugih mestah domačih in inostranskih dobiva se v vsih večih lekarnah.
Pošilja se le spoštnim povsetjem. 24—5
Cene steklenice z navodom za rabo **60** soldov; zunaj Trsta pa **80** soldov.

Kava iz datljev.
To kavo gorko priporočajo vse zdravniške avtoritete, zvedeni kemikarji in vse praktične gospodinje in je uže poznana po vsem svetu kakor izvrstna pijača. Oni kateri rabijo, to kavo, hvalé jo zarad aromatičnega okusa, zdravniki po zarad tega, ker ne vzmiruje krvi ni živcev. Kava iz datljev nema lastnosti surogatov, ona je prava kava nove baže.
V škatljah po ⅛, ¼ in ½ kilograma dobiva se po **40 soldov kilogram.**
V zalogi na debelo in drobno pri (5—5)
Gerolamo Hirsch
drogheria via Ghega blizu železnične postaje.

Važno za kmetovalce!
Marsikateremu gotovo v veliko olajšavo prodajajo se tudi **na obroke** po prav ugodnih pogojih **dobro znane**
Lanz-ove
ročne mlatilnice, slamoreznice itd.
katerih se je v malo letih izpečalo **ogromno število 98 tisoč komadov,** kar je gotovo najboljše spričevalo in priporočilo. — Tedaj na noge! Združite se po dva ali več skupaj in ne zamudite ugodne prilike, kajti korist gledé dela in časa je tolika, da se kupljeni stroj prav kmalu sam izplača.
Pojasnila in ilustrovane cenike brezplačno razpošilja.
zastopništvo in zaloga pri A. Debevcu
v Ljubljani, Rimska cesta št. 19. 12—11

500 mark!
Prevažna iznajdba se je posrečila kemiku **Legrand.** To je tinktura proti **kurjim očesom,** katera v 3 dneh brez najmanjše bolečine vsako kurje oko s korenino za vselej odpravi. Iznajdnik za to daje s tem poroštvo, da vsakemu, ki še po rabi te tinkture ima kurja očesa, izplača **premijo 500 mark.** Po vsej pravici se sme trditi, da je to **edino** sredstvo, katero ima **gotov** uspeh. Cena steklenice s šopkom in navodom za rabo in frankirano pošiljavo **gld. 1.—** samo proti gotovem plačilu. Pristna se dobiva le pri iznajdniku kemiku **Legrand, Köln am Rheim,** Eigelstein 61. (6-4).

Lastnik, društvo »EDINOST«. — Izdatelj in odgovorni urednik: JOSIP MILANIČ. Nova tiskarna pod vodstvom F. HUALA v Trstu.